

Methodiek
*Zo leer je kinderen
lezen en spellen:*

Resultaten verbeteren en het plezier in lezen en spellen is weer terug

Leerkrachten en remedial teachers hebben regelmatig te maken met tegenvallende spellingresultaten ondanks alle tijd en aandacht voor het spellingonderwijs. Als de leerlijn spelling uit de preventieve instructiemethodiek *Zo leer je kinderen lezen en spellen* (ZLKLS) van José Schraven wordt ingezet is op korte termijn te zien dat resultaten van leerlingen verbeteren en dat zij weer plezier in het lezen en spellen krijgen. De methodiek onderscheidt zich van andere aanpakken doordat er een expliciete uitwerking is hoe een remedial teacher of leerkracht effectief les kan geven met eenduidige instructie en systematisch oefenen. In dit artikel wordt de leerlijn spelling uit de methodiek belicht.

Janna de Haan en Leontine le Blanc

Door de duidelijke aanwijzingen in de methodiek *Zo leer je kinderen lezen en spellen* (ZLKLS) van José Schraven zijn remedial teachers in staat effectieve spellinglessen te geven waarbij herhaling, eenduidige instructie, het auditief oefendictiee en directe feedback centraal staan. Bij de start van de rt-sessie is het belangrijk dat de leerling recht voor de rt'er zit zodat hij goed het voorbeeld van de rt'er kan zien en nadoen en de rt'er goed ziet hoe de leerling het doet. Tijdens de rt-sessie wordt het directe instructiemodel toegepast waarbij de remedial teacher als model centraal staat. Deze doet voor wat de bedoeling is en verwoordt dit waarna de leerling dit eerst

'Doordat de rt'er tijdens het dictee meteen ziet wat er gebeurt, weet zij wat de komende les in de herhaling aan de orde moet komen'

precies nadoet en daarna een vergelijkbare opdracht doet. De rt'er begeleidt het en geeft feedback.

Neem als voorbeeld het oefenen van auditieve analyse (hakken). De leerling heeft een setje hakstroken voor zich. De juiste kleur correspondeert met het aantal medeklinkers en klinkers. Dit geeft structuur aan de leerling omdat hij nu nooit een klank teveel of te weinig op kan schrijven. De rt'er laat de leerling de juiste hakstrook voor zich nemen en doet het hakken voor met bijvoorbeeld *r-aa-m, r* (de eerste letter wordt altijd weer herhaald, omdat de leerling dan weet dat hij deze als eerste moet opschrijven), waarna de leerling dit na doet. Vervolgens oefent de leerling dit met een ander woord, bijvoorbeeld *h-aa-s, h*.

De spellingles begint altijd met vijf minuten herhaling van de regels waarvan de rt'er heeft gezien dat ze nog aandacht verdienen. De regel wordt op de juiste manier verwoord door de rt'er en de leerling herhaalt dit. Hierbij wordt het juiste pictogram of gebaar ingezet.

Concrete doelen

Hierna volgt de instructie van de nieuwe letter, klank of categorie en het oefenen hiermee. De instructie is gericht op een concreet doel (bijvoorbeeld: *vandaag leren we woorden schrijven met de ringletter*). Hoe concreter het doel is, hoe makkelijker je als rt'er instructie kunt geven en hoe makkelijker je het resultaat kunt beoordelen. Alle eerder aangeboden letters of categorieën worden ook herhaald in het auditief oefendictiee dat in iedere sessie (het liefst dagelijks) aan bod komt en bestaat uit vijf woorden en één à twee zinnen. Hiermee wordt voorkomen dat eerder aangeleerde letters, klanken en spellingcategorieën weer wegzakken en wordt daadwerkelijk geoefend met waar het bij spelling om gaat: het uit het hoofd goed opschrijven van een woord. Doordat de rt'er tijdens het dictee meteen ziet wat er gebeurt, weet hij wat de komende les in de herhaling aan de orde moet komen. Hierbij bedenkt de leerling eerst de categorie en denkwijze en schrijft pas daarna. De juiste denkwijze wordt zo toegepast in het schrijven. Na het dictee is er meteen een terugkoppeling. De woorden worden besproken en de rt'er verwoordt weer de juiste regels en denkwijze, de leerling herhaalt dit en het geschrevene wordt meteen nagekeken. Een rt-sessie spelling duurt nooit langer dan twintig minuten. Doordat iedere sessie gelijk is van opbouw en er constant instructie plaats vindt, slijpen regels in en beklift de instructie.

Zwakke leerling leert van betere leerling

Er zijn scholen die de spellinglijn van de methodiek met de hele groep volgen. Hierbij wordt bij voorkeur gedifferentieerd in de groep tijdens de groepsgewijze instructie. De zwakkere leerling leert van de betere leerling en profiteert van het mechanisme van de zone van de naaste ontwikkeling (theorie van Vygotsky, 1978).

Er kan gedifferentieerd worden naar moeilijkheid en de mate van de visuele en motorische ondersteuning. Bijvoorbeeld bij de auditieve analyse hakt de ene leerling op de hakstrook op mkm-niveau (*kam*) waarna de hele groep dit herhaalt en de andere leerling het doet op mmkmm-niveau (*storm*), waarna de hele groep dit herhaalt. De leerling die op mkm-niveau oefent doet ook mee met de herhaling van de leerling op mmkmm-niveau, zo oefent hij alvast het moeilijkere niveau waardoor ook hij profiteert van een moeilijker aanbod. In de remedial teaching wordt dezelfde lesopbouw gehanteerd met dezelfde moeilijkheden waardoor de leerling profiteert van de herhaling van de instructie in de kleine groep. Ook is het mogelijk dat deze methodiek wordt ingezet in een rt-praktijk, naast de methode waar de leerling op school mee werkt.

In de praktijk

Op SBO Michaëlschool in Amersfoort wordt sinds vier jaar zowel in de groep als tijdens remedial teaching gewerkt met de methodiek ZLKLS van José Schraven. Sinds twee jaar werken zij ook met de praktijkboeken van de IJsselgroep. Voordat er met de methodiek gewerkt werd, merkten de leerkrachten en de rt'er dat de leerlingen de categorieën wel beheersten als deze net aangeboden waren, maar als ze door elkaar heen toegepast moesten worden, waren ze de eerder aangeboden categorieën al weer vergeten. In de methode waarmee eerder gewerkt werd, stonden in de werkboekjes vooral oefeningen met alleen de zojuist aangeleerde categorie. Bovendien stonden er ook veel oefeningen in de werkboekjes die niet effectief waren, zoals dat de leerlingen woorden moesten kiezen om in te vullen in een zin. Hierbij werd dus alleen het overschrijven geoefend. Nu wordt er gewerkt met de auditieve oefendictiees van ZLKLS, waardoor niet het overschrijven, maar het opschrijven van een woord uit het hoofd centraal staat en dat is waar het bij spelling om gaat. Bovendien is er nu veel herhaling voor de leerlingen. Er wordt nu vanaf de aanvangsgroep al met klankgebaren gewerkt die de leerkracht en de rt'er aanleren bij een nieuwe klank of letter.

Zo leer je kinderen lezen en spellen | 224

2.6.3 Bijlage C Categoriekaarten

Categoriekaart groep 4

1	
2	
3	eer, oor, eur
4	nk
5	ng
6	
7	-d -t
8	
9	be-, ge-, ver-
10	-je, -tje, -pje
11	
12	-ig -lijk

PRAKTIJKBOEKEN EN OPZOEKBOEK

Naast de cursusmap *Zo leer je kinderen lezen en spellen* van José Schraven zijn er aanvullende producten ontwikkeld door de IJsselgroep. We zetten ze even puntsgewijs voor je op een rij:

- Praktijkboeken educatieve dienstverlening: de IJsselgroep heeft deze praktijkboeken voor groep 3, 4, 5, 6 en 7/8 ontwikkeld. Daarin is de leerlijn spellen uit ZLKLS van José Schraven aangehouden. In de praktijkboeken heeft Janna de Haan de lesopbouw met de instructies, oefeningen en korte auditieve dictees uitgewerkt. Dit betekent dat scholen en r'ters niet zelf alle dictees hoeven samen te stellen, maar meteen praktisch aan de slag kunnen met de methodiek.
- Opzoekboek voor spellen: deze uitgave is samengesteld door Corine Zwikker en Janna de Haan. Het biedt een belangrijke visuele ondersteuning voor de leerling bij de rt of in de groep om de spellingregels van ZLKLS in te oefenen en toe te passen. Daarnaast bevat het alle regels en aandachtspunten die aansluiten bij de methodiek. Op de voorkant van iedere bladzijde staat steeds de regel, ondersteund met het bijbehorende pictogram. Op de achterkant worden voorbeeldwoorden weergegeven. De leerlingen kunnen in een aparte kolom eigen woorden aanvullen met de betreffende categorie. Zo kan het een persoonlijk boekje worden waarbij de leerling expliciet betrokken wordt.

Kijk voor meer informatie op www.ijsselgroep-ed.nl

Deze klankgebaren lijken op de vorm van de letter en bieden de leerlingen zo motorische en visuele ondersteuning. De leerlingen leggen met de linkerhand de letter op tafel en kunnen zo de schrijfrichting 'afkijken' en met hun rechterhand de letter opschrijven. Leerlingen maken hierdoor veel minder omkeringen van de letters.

Zichtbaar resultaat

Door het werken met ZLKLS wordt op SBO Michaëlschool zichtbaar resultaat gezien tijdens de spellinglessen en op het PI-dictee. Tussen juni 2013 en januari 2014 (5 DL) zijn de leerlingen gemiddeld 4,43 DLE vooruit gegaan op het PI-dictee. Een heel mooi resultaat voor leerlingen in het speciaal basisonderwijs. Er is zelfs een groep waarbij de leerlingen gemiddeld 10,71 DLE vooruit zijn gegaan tussen juni 2013 en januari 2014.

Ook remedial teacher Marike Faber van Leespraktijk Assen is enthousiast over de methodiek. Zij ziet bij de leerlingen in haar praktijk het plezier in spellen weer terug komen en de toetsresultaten stijgen. De leerlingen geven aan dat dit komt door de structuur en duidelijkheid van de methodiek. Een leerling die behandeling kreeg in deze praktijk haalde eerst een D-score op de spellingtoets van Cito en na veertig behandelingen een A-score. Deze leerling geeft aan spelling nu makkelijk te vinden en zegt zelf: "Nu weet ik hoe het moet".

Janna de Haan is werkzaam bij IJsselgroep Educatieve dienstverlening. Zij geeft cursussen, trainingen en coaching op het gebied van taal en lesonderwijs waaronder ook de methodiek *Zo leer je kinderen lezen en spellen* van auteur José Schraven.

Volgens Marike komt dit doordat je leerlingen met de methodiek zelf leert denken: je biedt ze een denkkader. Marike geeft instructie over de categorieën waar de leerlingen nog moeite mee hebben en werkt met het dictee, maar doet daarnaast ook spelletjes met het opzoekboek. Zo laat ze de leerlingen bijvoorbeeld gooien met een dobbelsteen en moeten ze een woord bedenken dat correspondeert met de categorie van het gegooide nummer. Samenvattend kunnen we zeggen dat ZLKLS een duidelijke methodiek is die blijkt te werken.

Correspondentieadres:

janna.dehaan@ijsselgroep.nl en info@leesadvies.nl

Literatuur

- Bosman, A.M.T. (2007). *Zo leer je kinderen lezen en spellen*. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 46, 451-465.
- Kooreman, H. (1977). *Letterstad*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Parreren, C.F., van (1993). *Ontwikkeld onderwijs*. Leuven: Acco.
- Ros, B. (2008). *Oefenen in de klas, zonder toeters of bellen*. Didaktief, 2008, februari-maart, p.4-7
- Schraven, J.L.M. & Bosman, A.M.T. (2007). *Zo leer je kinderen lezen en spellen in groep 3*. ToonSpeZiaal, december, 21-24.
- Struiksma, A.J.C., Leij, A. van der, Veijs, J.P.M. (1997). *Diagnostiek van technisch lezen en aanvankelijk spellen*. Amsterdam: VU Uitgeverij.
- Veenman, S. (1992). *Effectieve instructie volgens het directe instructiemodel*. *Pedagogische studiën*, 2008, 69, p. 242-269.
- Vygotsky (1978), *Denken en spreken*.
- www.zoleerjekinderenlezenenspellen.nl

LEZERSACTIE:

Tijdschrift voor Remedial Teaching mag twee exemplaren weggeven van het opzoekboek *Spelling* van de IJsselgroep (www.ijsselgroep.nl). Het opzoekboek bevat alle regels en aandachtspunten die aansluiten bij de methodiek *Zo leer je kinderen lezen en spellen* van auteur José Schraven. Het boek is bedoeld voor kinderen die een extra visueel steuntje kunnen gebruiken bij het inoefenen en toepassen van de spellingregels. Interesse? Mail je naam en adres naar: tijdschrift@gmail.com.

Leontine le Blanc is werkzaam op SBO Michaëlschool in Amersfoort als remedial teacher en coördinator van het lees- en spellingonderwijs. Daarnaast is zij redactielid van *Tijdschrift voor Remedial Teaching*.